

BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ

No 14805

ȘCOLI SĂTEȘTI

DE

CONSTANTIN CLIMESCU

SENATOR COLEGIULUI II DIN IAȘI

PROFESOR LA FACULTATEA DE ȘTIINȚI DIN IAȘI

IAȘI

TIPO-LITOGRAFIA H. GOLDNER, STR. PRIMĂRIEI

1888

1118.605.

CASA ȘCOALELOR
BIBLIOTECA PEDAGOGICĂ
No 14805

CONTROL 195

ȘCOLI SĂTEȘTI

266237

DE

BIBLIOTECA
CENTRALĂ UNIVERSITARĂ
BUCUREȘTI

CONSTANTIN CLIMESCU

SENATOR COLEGIULUI II DIN IAȘI

PROFESOR LA FACULTATEA DE ȘTIINȚI DIN IAȘI

1118.

IAȘI

TIPO-LITOGRAFIA H. GOLDNER, STR. PRIMĂRIEI

1888

1961

L

BIBLIOTECA UNIVERSITARA
COTA 605

RC173/03

B.C.U. Bucuresti

C1118

Sînt aproape patru ani de cînd am fost ales Senator, de colegiul al II-lea de Iași, în care colegiū sînt peste una sută profesori, din mai puțin de patru sute alegători. Ceea ce, cred eu, a contribuit principalmente să fiū ales eraū calitățile mele de membru al partidului liberal-național și acea de Profesor al Universității de Iași. Aceste calități le-am conservat și sper să le conservez cît voiū trăi.

Cercul activității mele ca Senator nu putea fi de cît ceea ce privește Școala română, și în a-

ceastă direcțiune mi-am pironit gândirile mele în prima linie. Nu se poate pretinde de la un reprezentant, ca să fie competent în toate ramurile de activitate a-le țerei; e de ajuns ca competența lui să fie reală în una din aceste ramuri. Mandatul meu l'am considerat, și îl consider încă, că mi s'a dat pentru ca în de a-le școalei să'l exercez mai mult.

În decursul sesiunilor legislative expirate, nu s'a prezentat ocaziunea, în Senat, ca să pot zice cuvântul meu în materia ce mă privește. Proiectul de lege privitor la Instrucțiunea publică nu a intrat în desbaterea publică nici a Camerei deputaților; prin urmare la Senat mai avem de așteptat.

Aceasta nu m'a împedecat ca, cum am zis mai sus, gândirile

mele ca legislator să fie pironite în spre școala română, și ca dovadă, sînt aceste cîte-va pagini, care le-am publicat, nu de mult în ziarul din localitate „Liberalul“ și acum le strîng la un loc în această broșură.

Convingerea mea că, numai învățînd carte pe țaranî, putem ave pretențiune de a trăi și prospera ca națiune, este așa de puternică, în cît dacă mi s'ar zice: dispunem de șese-zeci milioane lei, cu această sumă putem face sau școli satești sau școli secundare și superioare; care din aceste școli să se facă? De și sînt profesor la Facultate și prin urmare interesul meu personal ar fi să văd prosperînd Universitățile, totuși nu a-și sta la gînd un moment și ași zice să facem școli satești.

Scoalele speciale și Facultățile
pot să mai aștepte.

Eū însă cred că avem destule
mijloace pentru ca să putem
face și unile și altele.

C. CLIMESCU

1888, *Februarie.*

ȘCOLI SĂTEȘTI

Orî ce Instituțiune de Stat trebuie să contribuie la progresarea țerei în specialitatea care a dat naștere acelei Instituțiunii; toate Instituțiunile la un loc, trebuie să formeze un tot care să conducă țara la un progres pe care l'am pute numi absolut.

Pentru aceasta va fi de nevoie, ca să se poată determina cît se poate de exact numărul instituțiilor necesare țerei, ceea ce convenim de la început că este foarte greu de făcut, și drept dovadă este că nici o țară din lu-

me nu poate zice că și are formate, toate instituțiunile ce i trebuie ; ori-când se poate spune că i lipsește ceva.

Inainte de ce, o instituțiune începe să funcționeze, scopul ei trebuie să fie bine definit, toate mecanismurile care au să contribuie la regulata ei funcționare să fie bine studiate, apoi bine instalate și bine conduse. In aceste condițiuni instituțiunea poate să și dea roadele sale.

Nu este în intențiunea noastră a intra în amănunțimele tuturor instituțiilor noastre de Stat, să le analizăm și să ne dăm părerea de îndreptare. Aceasta ar fi prea pretențios, pentru capacitatea intelectuală a unui individ. Vom lua una din ele, Școala, și cercetând rezultatele de care țara noastră are acum necesitate să le capete de

la această instituțiune, vom vede ce direcțiune trebuie să i să dee, adică în ce sens trebuie dezvoltată Școala.

I.

Școala este necesară unei țeri, așa precum hrana de toate zilele, omului. Astăzi nu se mai discută dacă o țară are nevoie de școli; s'ar pute ridica la axiomă propozițiunea: *o țară fără școli, nu se poate.*

Ce fel de școli ni trebuiesc? Iată ce ne propunem să cercetăm și să discutăm.

În teză generală, orî-ce școală nu putem zice că nu ar fi bine să existe într'o țară; însă este un lux în ceea ce ne privește pe noi, starea noastră nu ne permite aceasta, căci nu producem îndestul, saū mai bine

zis, nu ni rămîne în deajuns, ca să ne putem plăti un lux.

Mijloacele noastre materiale sînt restrînse; pentru școli, Statul cheltuște aproape a doua-sprezecea parte din veniturile sale, județele și comunele mai cheltuiesc și ele încă o sumă însemnată. *)

Se naște întrebarea, școlile noastre dau ele un rezultat echivalent cheltuelilor? sau, vorbind negustorește, contribuesc ele la sporirea capitalului moral și material al țerei, în proporțiune cu suma cheltuită?

Ce suntem în drept de a pretinde de la școli?

Cu 150 ani în urmă s'a scris:, de vreme ce în țara aceasta

*) Nu există nici o publicațiune, din care să se poată cunoaște cît se cheltuște pentru școli, de județe, comune și alte instituțiuni.

„din nepurtare de grijă a Dom-
nilor, neobicinându-se mai din
nainte vreme a se ținea școli
de învățetură, era multă prostie,
(de sigur acest cuvânt trebuie
să'l tălmăcim: *ignoranță*) că și
cei puternici, ce cu puterea lor
țineau dascăli pentru copiii lor,
încă și cu învățetura cea dese-
vârșită nu se procopseau, re-
măind cei mai mulți tot neîn-
vățați, iar prostimea cu totul se
afila lipsită de *podoaba* învățetu-
rei. Și fiind-că școalele sînt ca
o fântână din care se adapă ob-
ștescul norod cu îndestularea în-
vățeturei și a înțelepciunei, care
învățetură îl face pe tot omul a
cunoaște Dumnezeuirea, a pricepe
legea cea pravoslavnică, a pro-
copsi pe oameni cu *infrumuse-
țarea vorbei și practica cuvintelor*,
a învrednici, a se face preoți i-
scusiți și dascăli învățați, de la

„cari curge mult folos, atît *bise-*
„*ricesc* cît și *politicesc*.“ *) De
unde videm că pe atunci se
simțea nevoie să se respîndească
înțelepciunea și să se *vorbiască*
bine; aceasta se cerea de la școală.

Apoi în 1828, când s'a înfi-
ințat gimnaziul la Trei-Erarhî,
s'a zis... „toți tinerii ce vor pe-
„trece cursul învățeturilor și vor
„ave bune arătători, să se *protimi-*
„*sască* a întra pe la *dregătoriele*
„*Divanului, Visteriei și a canțelerii-*
„*lor pămîntești....**)* De la școli
se cereaŭ dar pe atunci, să dea
buni funcționari. Este proba-
bil că rezultatul a corespuns ce-
rinței; un progres însemnat s'a
simțit că s'a produs în toate ra-

*) Hrisov de la D. Grigore Ghica V. V.
din 1748 publicat în *Serbarea școlară*
de la Iași. 1885, Tip. Națională.

**). Anaforaua epitropiei școalelor din 1828
publicată în aceeași carte.

murile, între care și în instrucțiune, căci la 1847 vedem funcționând în Moldova 19 școli primare, o școală de fete în Iași; trei școli reale, o școală de arte, gimnasiu de 6 clase. Nu știm cum s'a motivat înmulțirea școlilor; este însă un fapt bine constatat, anume că în toate mișcările patriotice cu începere de la 1856, după convenția de la Paris, toată suflarea românească ce știea *a ceti și scrie*, în Capitală și județe, a luat parte la acele mișcări, dînd concurs, fizicește și moralicește, marilor bărbați cari aũ conlucrat la renașterea neamului românesc.

După acest rezultat, se vede dar ce s'a cerut pe atunci de la școli; s'a cerut desvoltarea *patriotismului*; și s'a desvoltat pe deplin acest patriotism, căci s'a ținut samă de el în Eu-

ropa; aceasta a fost nevoită să recunoască toate faptele îndeplinite a-le Românilor, în contra voinței sale exprimate.

Prin urmare până acum, fiecare timp și-a avut cerințele lui de la școală; aceasta a corespuns pe deplin așteptărilor timpurilor.

II

Legea Instrucțiunii din 1864 a fost făcută de o comisiune de legiști, care a mai lucrat și alte legi organice, în un interval de timp destul de scurt. Ce a motivat atunci legiferarea Instrucțiunii publice? nu se știe pozitiv. Avutu-s'a în vedere oare care cerinți care se impuneaă ca rezultat ce trebuia să'l dea școlile? Nu se poate răspunde. Comisiunea care a lucrat

legea, avut'a ea toate informa-
țiunile despre starea școlilor ?
Vre un studiū analitic asupra
tuturor școlilor ? avut'a un tab-
loū fidel de toate școlile din
țară, așa că știind ce lipsește fie-
cărei scoale să caute să prevină
prin lege acele lipsuri ? Aceste
întrebări rămîn fără răspuns ;
și nici că se pute alt-fel ; pe
atunci, pe la 1864, oamenii noș-
tri de Stat aveaū cu totul alt-
ceva de făcut de cît să se ocu-
pe de școlī. Nu se știe să fi
fost, vre unul exclusiv compe-
tent în de a-le școalei. Era pe
vremea lui Cuza, sub care s'a
îndeplinit multe și mari acte po-
litice, cînd trebuia să se arăte
Europei că și noi sîntem ca-
pabilī de a ne asimilia civiliza-
țiunea prin crearea de Institu-
țiuni constitutive a-le unui Stat
civilizat. Sub Vodă-Cuza s'a fon-

dat Universitățile dându-li-se chiar oare-care privilegii; bine s'a făcut de s'a fondat Universitățile. Trebuea să știe Europa că noi avem Universități.

Legea Instrucțiunei din 1864, lucrată de comisiune, a fost sancționată și promulgată de Domn; nu a trecut prin nici un corp deliberativ. Această lege acceptă *statul quo* în numărul școlilor de atunci, modifică modul lor de administrațiune; concentrează toată această administrațiune în mâinile autorității centrale; decretează înființarea de școli rurale; prevede posibilitatea înființării a multor alte școli secundare și superioare; ridică universităților privilegiile ce li se acordase prin statutul lor de fundațiune.

În treacăt zicem că bine s'a făcut de s'a ridicat aceste privi-

legii a-le Universităților. Profesorii ca oameni deștepți nu aū putut să țină și nici nu țin să aibă privilegii; li este de ajuns privilegiul de a ști carte; pe aceasta nu li'l poate lua nimine.

Nu putem zice că această lege, nu are și părți bune, mai cu samă dacă ținem socoteală de puținile elemente de care a dispus comisiunea. Așa spre pildă, formarea programelor de consiliul general de instrucțiune, judecata profesorilor de profesori, ș. a. sînt măsuri excelente. Nu este în intențiunea noastră analiza acestei legi.

Necunoscându-se motivele legiferării instrucțiunei în 1864, și neindicându-se cerințele timpului de atunci, cată să descoperim aceste în rezultatele ce aū dat școlile, și să videm dacă s'a făcut bine sau rău.

iii 8.

Să trecem peste cîți-va ani, pe cari să'i considerăm ca sta-
giu pentru funcționarea legii.

Ce găsim în 1870?

În ramura instrucțiunei, o mul-
țime de gimnazii, mai prin fie-
care județ cîte unul, formate în
cea mai mare parte cu absol-
venți de Licee, sau bacalaureați,
adică cu persoane nespecializate
în vre o știință ; ceea ce explică
pentru ce, cea mai mare parte din
aceste gimnazii produc așa de pu-
țin. Cîte-va alte școli secundare
înfînțate pe ici cole, cu personal
recrutat ca și la gimnaziu. În
Universități statul quo ante, cu
un număr crescînd de studenți
la facultățile de drept. În fine
cîte-va școli rurale ce lăsaū mult
de dorit mai în toate privirile.
Prin orașe, ceva mai multe su-
flete cari știū a ceti și a scrie,
iar prin sate ignoranță complectă.

În Administrațiune, toate cancelariile pline cu absolvenți de clasele primare, sau de cîte două, trei sau patru clase gimnaziale.

Același lucru prin grefe.

Chiar tribunalele se complectară cu cîte un absolvent de un an sau doi de facultate; prin urmare fără diplome.

Pe lîngă aceste, un însemnat număr crescînd de avocați.

Medicii și alți câți-va oameni de știință au venit de pe la școlile străine.

În rezumat școlile au produs o droaie de funcționari, ale căror funcțiuni nu se știe, fost'au ele create fiind că se simțea nevoie, sau pentru a satisface cererile postulanților; și cu toate acestea școlile nu erau speciale pentru formarea de funcționari. Ele dar produceau ceva, ce nu se învăța în ele.

Cu timpul ne mai putându-se crea funcțiuni, numărul postulanților înmulțindu-se, s'a făcut încercări de a modifica legea din 1864 zicându-se că ea este de vină că se înmulțesc postulanții de funcțiuni.

Incercări de aceste aũ fost numeroase și chiar și acum stă pendentă dinaintea Camerilor, reforma Legei Instrucțiunei de actualul ministru respectiv. Toate încercările însă n'aũ reușit și nu știm dacă și această din urmă va reuși. Se poate da ca sigur că cauza nereușitei este că se vroea reforma totală a legei în toată economia ei; ei bine, o lege așa de mare nu se poate discuta și adopta de un corp deliberativ, ce zic unul? doă corpuri, în un timp așa de scurt, cum a făcut comisiunea din 1864; și apoi mai trebuie de adaos că în

aceste corpuri deliberative sînt și profesori care simțeau pericoulul ce prezintă proiectele, și le combăteau cu înverșunare. Nu este în intențiunea noastră să analizăm sau să facem istoricul tuturor acestor proiecte de reforma Legei Instrucțiunii, fiind că nu ne servește la ceea ce vroom să ajungem.

Să notăm însă în treacăt, la activul partidului liberal două legi privitoare la instrucțiunea publică; aceste sînt: legea numirei profesorilor la școlile secundare, și legea salarilor. Această din urmă nu este în totul aplicată, ceea ce constituie un mare defect și care diminuează meritul partidului liberal.

Cu toate aceste, numărul postulanților de funcțiuni sporește în mod îngrozitor, fiind că și școlile speciale înființate în ur-

mă, precum școala de meserii, de comerț, normale, tot postulanți de funcțiuni produc, de și absolvenții lor aū cîte o specialitate.

Astăzi avem pletoră de postulanți în magistratură și administrațiune; în profesorat însă nu, din contra, se semnaleză lipsă de concurenți.

Scolile produc dar ceva de care nu avem necesitate.

Ce putem cere se producă școala?

Putem ave pretențiunea să se formeze în țară juriconsulți cu reputațiune, mari ingineri, arhitecți renumiți, economiști consumați, erudiți care să se poată compara cu cei streini: chiar profesorii mai specialți se pot forma în țară? De sigur, nu! Cînd vom ave un stagiū de dezvoltare interioară, de un secul sau două,

presupunînd că am merge tot progresînd, atunci de sigur sîntem în drept a pretinde și aceasta; până atunci să ne mulțumim cu mai puțin și tot o dată poate mai trebuitor pentru moment.

Să privim țeri tot așa de mari ca și a noastră, dar cu mult mai bogate, ca Belgia, Olanda etc., ei bine! barbații renumiți ai acestor țeri se pot cu ușurință numera, nu sunt mulți la număr ca în țerile mari. Oare putem noi cere mai mult, sau chiar tocmai atît cît produce Belgia, Olanda? De sigur, nu!

Să ne mărginim a cere de la școli aceia ce ele pot da, și aceasta este după noi *stârpirea ignoranței săteanului*.

Ignoranța săteanului, iată inamicul!

Ignoranța săteanului, însemnează: regres, prospăială, ademe-

niri pernicioase, rescoale poate, în un cuvînt pericolul patriei.

Sciința de carte a săteanului, însemnează: cunoștința de sine, iubirea adevărului, munca onestă și fructuoasă, discernămîntul în ideile ce i s'ar propaga, etc.

Cînd toată lumea va *ști a ceti și scrie*, în sensul larg al cuvîntului, o! atunci am putea zice: România a devenit un cristal de stîncă.

Iubitorii de cuceriri, cît de puternici ar fi, cu greū ar îndrăсни să se măsoare cu 5 milioane de oameni cari toți știu *a ceti și a scrie*.

Aceasta o putem cere de la școlile noastre; avem destule mijloace și morale și materiale. Chestiunea este de a întrebuița bine aceste mijloace.

Să cerem dar pe toate tonurile și în toate modurile; dați-

ne școli satești organizați-le bine; nu uitați pe sateau, temelia țerei, i-ați dat pământ, i-ați dat apoi arma să-și apere pământul; a venit timpul să-l luminați ca să știe cum să și 'l apere.

Lasați cele-lalte școli să se desvolte încet încet, și numai după necesitățile timpului, grăbiți în să cu școlile satești, dacă poate încă nu este *prea târziu*; încurând însă poate fi *prea târziu*.

III

Să videm mai întâi cum stau actualminte școlile satești. Lămuriri în privirea aceasta, găsim în o publicațiune ce a apărut de curînd, prin îngrijirea Ministerului de Culte și Instrucțiune publică, intitulată: *Statistica învățămîntului public primar, urban și rural* pe anul scolar 1885—

1886; lucrată de d-nii *V. Pallade* și *St. Mihailescu*, inspectorii școlari— 1887 București. Avem dar o publicațiune recentă în care se oglindește fidel starea actuală a școlilor noastre sătești. Cu toate acestea, în privința oglindirei fidele, am ave de zis, că d-nii Inspectorii au făcut acea Statistică în biuroul d-lor-sale de la Minister, cu datele găsite în cancelaria ministerului și cu informațiunile primite de la diverse autorități, principalmente de la revizorii școlari, după un chestionar ce li s'a făcut. Domnii Inspectorii nu au fost la fața locului, și nici se pot acuza pentru aceasta, căci li-ar fi fost imposibil să o facă. Se naște însă întrebarea, oare acele autorități cărora li s'a adresat chestionarul, respuns-au ele în mod exact adică aratat-au ele în mod fidel

starea unei școale? Nu putem să primim acele informațiuni de cît sub beneficiu de inventar. Mai adăogim că d-nii Inspectori aũ lucrat la această Statistică aproape un an, este tipărită foarte frumos, pe hârtie foarte bună și a costat pe Stat 16,000 lei.

Un ministru francez, Guizot, în 1832, voind să aibă o idee exactă de starea învățămîntului rural în Franța, a trimes simultanẽ în toată țara aproape 500 de inspectorii cari să vadă prin ii înșii cum stau acele școli și să-ı raporteze. Amintim acest mod de procedare a z-lui Guizot; poate că cu altă ocaziune să se întrebuinteze și la noi.

Orı cum fie, lucrarea d-lor Inspectorii este meritorie. Avem în toată țara 2698 școli rurale însă 210 de băeți, 203 de fete și restul mixte. Populațiunea rurală

se rădică la 3 263 793 suflete. Statistica stabilește că 12% din numărul populațiunei trebuie să fie contingentul copiilor în etate de a urma la școală; ceia ce dă 391 655 copii de școală. D-ni Inspectori admit că am ave numai 357246 copii de sătenî pentru școală; fie și așa; ar veni dar cîte 133 copii de o școală. Inșă, s'a constatat că în anul 1885—86, numai 82 788 copii, aũ frecventat școala. De aici videm că obligativitatea învățămîntului înscrisă în legea de la 1864 a ramas literă moartă; măsurile propuse pentru aceasta, saũ aũ fost neeficace, saũ nu s'aũ putut aplica.

Localurile de școli sînt de parte de a fi satisfăcătoare. In foarte multe, învățătorii nu pot locui; în aproape 40% din localuri, coabitează și alții precum:

primăria comunei, percepția, a-restul, calarași, controlori de măsură, sau chiar și proprietarii imobilelor. Nici una nu este construită așa ca să îndeplinească toate condițiunile cerute de trebuințele școalei. Cît privește mobilierul școalei, s'ar pute zice că nici nu există.

Invățătorii, 2 326 la număr, se recrutează, cei mai mulți, din absolvenți normalişti și absolvenți de patru clase seminariale. Nici unii nici alții, nu ni se pare se fie bine pregătiți numai cu ceea ce se învață acum prin școlile normale și seminarile mici; și apoi acești absolvenți sînt prea tineri pentru ca să poată conduce bine o școală.

Invățătoarele, 402 la număr, se recrutează mai cu samă din absolventele claselor primare sau al școalelor centrale și secundare.

În aceste condițiuni se explică ușor pentru ce la recrutație, numai 5⁰/₀, sau 6⁰/₀, din tinerii săteni, știu a ceti și a scri.

D-nii Inspectori în concluziunea d-lor sale, propun în formă de schiță, un plan de organizare al acestor școli care nu diferă mult de modul nostru de vedere.

IV.

Trei elemente principale contribuiesc la formarea unei bune școale sătești, aceste sînt: *un bun învățător, un local ad-hoc cu materialul necesar, și aplicarea principiului obligativității instrucțiunei.*

Să luăm pe rînd fie-care element.

Legea Instrucțiunei din 1864 se ocupă puțin de învățătorul rural. Art. 245 spune că: „*tine-*

rii cari au terminat cursurile seminarului de gradul I, sau patru clase din seminarul de gradul II au drept de a fi numiți fără vre un alt examen“ între altele și „*învățători la școli satești*“. Apoi în virtutea Art. 343 și 345 se pot primi ca învățători în sate, acei cari vor justifica că cunosc materiile ce compun instrucțiunea obligatorie, plus noțiuni de Agricultură și de Arta veterinară. În septembrie 1883, consiliul general de instrucțiune a stabilit programa scolilor normale primare, în care a introdus materii de predat mai multe, de cât acele ale instrucțiunii obligatorii prescrise de art. 32 din lege.

Sînt patru școli normale primare în țară, din care să recrutează învățătorii satești. Ele sînt stabilite în orașele principale: București, Iași, Galați, Berlad;

sînt administrate sub regimul internatului; se primesc în ele absolvenții de clasele primare care reușesc la concurs.

Rezultatele date pînă acum de actualele școli normale, nepărîndu-ni-se în de-ajuns de bune, dăm aici în detaliu planul nostru de organizare al acestor școli.

Școli
normale
rurale.

Sîntem în contra așezării școlilor normale rurale, în centre mari. Din nenorocire, în orașele mari, contactul izolat al elevilor cu exteriorul școalei, îi poate corupe cu ușurință. Mai întăi îi vîd luxul orășănesc, la care pot prinde gust; acest gust nu și'l vor putea îndeplini la țară cu mijloacele de care vor dispune și dacă gustul persistă, vor fi nevoiți să iasă din calea cea bună. În al doilea loc, se pot corupe fizicește, ocaziunile prezentîndu-li-se destul de des.

Apoi, distrațiunile în orașe fiind numeroase, un tîner cu ușurință se poate aluneca ca să se abată de la regula și disciplina școalei pentru a gusta din acele distrațiuni. În fine tot în orașe se mai poate întâmpla, că tinerii noștri să se pună în contact cu propagatorii de idei pernicioase, și se știe că tineritul este tare impresionabil.

Relativ la aceasta, trebuie să spunem că în Iași sînt cîțiva așa pretinși socialiști, care se adresează principalmente la băeții de prin școli, și pe unii îi corup într'atîta în cît nu mai respectează nici familie, nici țară, nici religiune. Sînt cîțiva ani, niște elevi ai școlei Vasile Lupu au făcut scandal în școală, dînd jos icoanele, și aceasta de sigur au făcut'o în urma celor auzite

în conciliabulile așa pretinșilor socialiști.

Unii din îi, exploatînd ideile socialiste, adună bani albi pentru zile negre, iar alții cheltuesc banii strinși de părinții lor. Trebuie să adăogim că între aceștia nu cuprindem pe acei câți va tineri, studenți locali, cari asistă la conciliabulile, aproape clandestine, a pretinșilor socialiști; căci sîntem siguri că mai târziu, deschizindu-li-se bine ochii, vor face cum au făcut mai toți înaintașii lor, îi vor părăsi cu dispreț.

Invățătorul sătesc, trebuie să fie un apostol al răspîndirei culturii și de aceea trebuie format în vederea acestui apostolat. Să nu vadă și să nu audă alt-ceva, de cit ceia ce'i trebuie pentru apostolatul seü; să fie, ca să zicem așa, făurit ast-fel ca să nu poată

face nici să întreprindă alt-ceva. De aceea trebuie în timpul formațiunei lui să fie ferit de orice contact care ar pute să'l influențeze în reū.

Prin aceasta nu înțelegem că să'l izolăm complet de restul omenirei, inchizîndu'l în internat; el poate fi pus în contact cu lumea exterioară, făcînd, vizite, primblări, excursiuni, etc. în companie cu un conducător care să'i explice ceea ce vede.

Localurile acestor școli neputînd fi în orașe, urmează să fie situate, cel mult prin târgușoarele mai departate; în aceste negăsindu-se case destul de încăpătoare, vrînd nevrînd, va trebui să se zidească localuri noi. Aceasta de sigur va fi în avantajul școlilor normale rurale, căci cu modul acesta se vor face *construcțiuni anume* pentru ele și

prin urmare se va pute ține samă de toate nevoile școlei, între care poate ar intra și locuințele profesorilor.

V.

În condițiunile în care punem școlile normale rurale, adică prin târgușoarele îndepărtate de orașele mari, trebuie să admitem pentru elevii lor regimul internatului.

Baza primirei în aceste școli fiind concursul, mai întâi candidații să fie examinați din punctul de vedere al fizicului lor; să fie sănătoși, să nu aibă defecte corporale, să aibă voce bine dezvoltată și plăcută; căci orî-ce defect vizibil ar pute deveni, mai târziu, față cu copiii un obiect de ridiculizare, și se știe cît, copiii sînt de teribili,

nu cruță. Pe lângă aceste, este bine ca Direcțiunea școalei să fie pusă în cunoștință de natura fiecărui elev înainte de intrarea lui în școală; pentru aceasta va trebui ca orî-ce candidat să aibă o atestațiune din partea profesorului la care a învățat, în care să se arăte în detail, pe cît se va pute, tot ce privește moralul lui, și numai în caz cînd aceste referențe'î vor fi favorabile atunci să se admită la concurs.

Calitățile fizice și morale presupundu-le îndeplinite, candidatului să i să ceară să posedă cel puțin cele 4 clase primare, să aibă vrîsta cuprinsă între 11-14 ani, să treacă cu succes concursul. Iată pentru ce punem aceste condițiuni: un învățător, și în general orî-ce profesor, trebuie să posedă cunoștinți cel puțin cu un grad

mai superioare de cât acele ce trebuie să le predea la elevi. Invățemântul rural fiind un curs primar, învățătorii trebuie să posedă materiile unui curs secundar, și prin urmare școlile normale rurale vor trebui să fie școli secundare, cel puțin cum sînt actuale școli normale. Prin urmare copiii ce vor intra în aceste școli trebuie, pentru ca să poată urma cursurile, să posedă materiile cursului primar.

Admis și la concurs, copilul intră imediat în școală și odată intrat, el nu mai aparține familiei lui, ci școalei.

Supuși regimului internatului în un local construit ad-hoc, elevii acestor școli vor aște în internat tot ce li trebuie însă fără lux; îmbracați și hrăniți în mod rustic și în conformitate cu regulile igienei în tot timpul și-

derei lor în școală, adică cinci sau șese ani, îi vor contracta gustul simplității în îmbrăcăminte, al sobrietății în hrană și al curățeniei în locuință.

Am zis că odată intrați în școală, elevii nu mai aparțin familiilor lor. Separațiunea aceasta o găsim că se impune, dacă voim ca să avem adivarați apostoli ai răspîndirei culturei prin sate; căci dacă îi s'ar reintoarce în sinul familiilor lor așa de des cum se face azi, adică în toate vacanțiile, cu înlesnire ar putea uita ceea ce învață, sau poate chiar să se abată din calea pe care au plecat. Pe cînd, din contra, dacă în tot timpul școlii în școală, îi nu văd, nu aud și nu învață de cît cele ce sînt necesare apostolatului lor, atunci acestea se încarnează în îi, se identifică, ca să zicem așa,

cu ele, și nimic nu'î va mai pute deturna din calea ce li s'a croit.

Acum, ca șiderea în școală să nu le fie neplăcută, va trebui să găsim în ea și oare-care distracțiuni; pentru aceasta, se vor pute organiza, pe lângă recreațiunile zilnice, oare-care recreațiuni instructive, primblări în zilele de serbătoare, excursiuni mai departate în vacanții, ș. a.

Apoi, ca nu de-odată cum intră în școală să dea de greș, ar fi bine ca nu chiar de la început, din întâia clasă, să fie îngămădiți cu obiecte de studiu; aceste să se înmulțască treptat cu rîdicarea în clase și prin urmare cu înaintarea vrîstei elevilor.

Ar mai fi de dorit ca să nu se primească elevi noi, de cît în întâia clasă, căci unul ce s'ar primi în ultima clasă, d.e. are a sta în școală un an, și în un timp

aşa de scurt nu se poate făuri, pentru misiunea ce este să-i se încredinţeze; şi apoi fiind şi înaintat în vîrstă poate că deja a contractat oare-care obiceiuri ce nu l'ar face apt pentru a fi învăţător rural.

După o şedere de cinci sau şese ani în şcoala normală rurală, elevul absolvent poate avea, cel mult, vîrsta de 19 ani, vîrstă pe care noi nu o credem destul de coaptă pentru misiunea de învăţător. De aceea, adăogim că absolventul să facă o practică de doi ani cel puţin, la o şcoală publică primară, predînd pe lîngă un profesor, reputat ca bun.

Dacă acest profesor, îi va da bune referenţe în privinţa aptitudinii, dacă autorităţile locale vor certifica de buna lui conduită în societate şi dacă în fine absolventul nostru va da probe

de stabilitate, însurându-se, atunci credem că fără teamă i se poate încredința conducerea unei școli rurale.

Un tânăr de 21 ani, însurat, absolvent al școlii normale rurale, cu recomandațiuni bune de aptitudine de învățător și de bună conduită în societate, credem că prezintă destule garanții ca să avem încredere în el și să sperăm că va contribui în mod simțitor la luminarea poporului.

Să ne ocupăm acum de programă, de administrațiune și de profesorii acestor școli.

VI.

Școala normală rurală trebuie să fie o școală secundară și rațiunea, am spus'o, este că orice profesor în genere trebuie să posede cunoștinți cel puțin cu

un grad superioare materiilor ce are de predat, urmează că învățătorul rural, care are de predat un curs primar, să fi terminat o școală secundară.

Acum, ce fel de școală secundară să fie o școală normală rurală? Fi-va un gimnaziu? Fi-va un Liceu? Fi-va un Seminarium?...; La noi sunt multe feluri de școli secundare și învățământul secundar, propriu zis, nu ni se pare că este bine definit la noi. Fără a atinge chestiunea din urmă, vom spune cum credem că este nimerit să fie stabilit programul de studii a unei școale normale rurale.

Maî întâi, limba română. Este evident că un învățător trebuie să cunoască limba română; să știe a scri corect și bine; prin urmare se impune de la sine, studiul Gramaticii Romîne a-

companiat de continue și numeroase exerciții și compozițiuni sub diverse forme. Acum fiind că limba noastră este încă în formațiune, este bine ca învățătorul sătesc să cunoască limba mamă; va trebui dar să i se predea limba latină, a căreia studiu nu este necesar a fi impins departe, ci să se mărginească la Gramatică și traduceri din prozaicii cei mai ușori. Puțină greacă iar nu ar strica să învețe, d. e. în cei doi ani din urmă, aceasta mai cu samă ca să-și dea samă de sensul cuvintelor tehnice. În fine ca studiu cultural și ca model de limbă vie este de nevoie să se adauge și limba franceză, fiind că derivă din latină și îi mai răspîndită.

Pedagogia trebuie să ocupe primul loc în o școală normală; nu sîntem de opiniune ca acest stu-

diu să fie împins până la pedantism, ca teorie, ci să se predece o pedagogie, ca să zicem așa, mai mult practică, puind pe elevi în cei doi sau trei ani din urmă a face lecțiuni față cu profesorii și camaraziilor lor, din diversele științe ce li se predau sau li s'au predat anii anteriori.

Istoria, Geografia, dreptul constituțional și administrativ, vor trebui să li fie predate în măsură cu timpul de care se va dispune și atît cît se cere de la un om pe care să nu-l putem numi ignorant.

Noi cerem de la învățătorii rurali să fie propoveduitori ai religiunii noastre și practicarea ei, fiind că după noi, moralizarea săteanului nu se poate de cît prin religiune. De aici rezultă, că viitorilor învățători să li se predece în școală: Morala creștină,

istoria sacră și bisericească, confesiunea ortodoxă, sau o altă combinare de obiecte privitoare la religiunea creștină, care se va crede mai nimerită. Am zis că învățătorul să și practice religiunea; el va trebui dar, ca dinpreună cu Preotul satului să dea exemplu, mergînd regulat în fiecare zi de serviciu la biserică, dinpreună cu școlarii seî, și se contribuie chiar la înfrumusețarea serviciului luînd parte la cîntarea sfintei liturghii. El, va fi dar de nevoie să cunoască și muzica religioasă care prin urmare va trebui să i se predea în școală.

Ajungem la științe. Din punctul de vedere al dezvoltării raționamentului unui elev, nimic nu poate să-i servească mai bine de cît ca Aritmetica rațională, Algebra și Geometria; apoi trebuie să mai știe a efectua cal-

cule și măsura mărimii ordinare care se întîlnesc zilnic în viață; prin urmare din punctul de vedere al utilității îi sînt necesare absolventului normalist, să cunoască aceste obiecte așa precum se predau în Liceu, dacă se va pute încă cu continue exerciții și probleme. Fizica și Chimia ca științi utile, nu poate un normalist să nu le cunoască, însă mai mult în mod descriptiv și experimental și din punct de vedere al aplicațiunilor zilnice.

Tot același lucru avem de zis de științele naturale, Botanica, Zoologia, Geologia, predate în mod descriptiv, trebuie să facă parte din bagajul științific al normaliştilor. Un curs de Agronomie practică li este indispensabil fiind că aū să stee la țară și poate prin urmare să fie chemat a da consiliū și locuitorilor.

Aceste sînt în scurt, materiile de studii care trebuiesc predate în cei 5 sau 6 ani ai unei școli normale rurale. Se înțelege că, după cum am mai spus, ele vor trebui să fie distribuite pe ani în mod convenabil, greutatea să meargă crescînd cu vrîsta elevilor.

Un tîner ce posedă toate aceste cunoștinți se poate numi cult în deajuns, ca să poată împărtăși și altora cultura lui.

VII.

De unde să se recruteze personalul didactic al școlilor normale rurale? Iată o chestiune pe care ni propunem să o rezolvim. Mai întăi, trebuie să spunem că sîntem pentru cumulara mai multor obiecte asupra unui profesor. Așa d. e. limbele clasice,

cu romîna și franceza le poate preda un singur profesor; de asemenea, pedagogia, istoria, geografia, dreptul constituțional pot fi puse la un loc; se poate cu ușurință găsi un profesor de matematici, fizică și chimie; științele naturale împreună; obiectele de religione și muzica religioasă iarăși împreună.

Am avea în totul cinci profesori; să admitem însă că să fie nevoie de zece profesori de fiecare școală; vor fi d. e. cinci de aceste școli, prin urmare ni trebuie 50 profesori pe cari trebuie să-i găsim o dată cu înființarea lor. Lucrul nu este greu. În adevăr, actualile școli normale urmînd să se desființeze, fiind că înființăm altele, personalul lor didactic rămîne disponibil și trebuie să admitem că macar 30 din toți să fie destul

de bună ca să-i punem la școlile noastre. În al doilea loc seminariile de gradul I-iu, intră în sistema noastră de a fi desființate, fiind-că fără a mai spune alt-ceva, nu înțelegem jumătăți de seminarii. Și profesorii acestor școli rămîind disponibili, trebuie să admitem că vom găsi între ei cîți-va, cari să fie buni pentru școlile normale rurale.— În fine, nu credem că ar scăde în mod simțitor nivelul instrucțiunii dacă am desființa un număr oare-care din actualile gimnazii de prin județe, care știut este că produc foarte puțin, și prin urmare și de la aceste vom ave un număr de profesori disponibili, cu care am putea completa personalul didactic al școlilor normale rurale.

Să admitem însă că nu toți acești profesori ast-fel recrutați,

să fie la înălțimea misiunii lor; vom lua numai, pe acei buni oricît de puțini ar fi și îi vom în-sărcina cu mai multe obiecte, sau vom înființa mai întăi una sau două școli, și apoi se vor complecta cu absolvenții școlilor normale superioare. Adăogim imediat că actualile școli normale superioare sunt departe de a fi bine organizate și că mai este încă mult de făcut pentru ele. Totuși, absolvenții lor actuali sînt destul de buni pentru școlile normale rurale.

Se va zice, poate, da care profesor din oraș se va duce să se înmormînteze la țară? La aceasta respundem, că dându-li-se locuința și 500 lei pe lună cu perspectiva gradațiunei, oricare profesor va prefera să stee liniștit la țară și să'si facă datoria în totul, de cît să alerge toa-

tă zioa prin oraș după lecțiuni, de la școală la școală, sau pensionat și poate pentru un salar mai mic.

Ce vor face toți profesorii de la școlile desființate, rămași în disponibilitate? De sigur, se va striga pe toate tonurile, prin presă, întruniri, parlamente, cum de se lasă pe drumuri, atîta oameni, peritori de foame?. Guvernul poate înlătura toate aceste, dînd chestiunii o atențiune deosebită. Așa d. e. informîndu-se în mod minuțios asupra fie-cărui, se va ști cari din îi merită sollicitudine și cari nu; pentru cii dintăi se va face loc în administrațiune, unde sînt așa de multe locuri ocupate cum dă D-zeu; cialalți cum își vor așterne așa se vor culca.

Să presupunem că am înființat o școală normală rurală în

condițiunile și cerințele de mai sus, mai rămîne să o facem să funcționeze. În tocmai ca o mașină de vapor; i-am construit și așezat bine tot mecanismul, i-am pus apă, i-am dat și foc; ca să poată merge, și încă bine, trebuie un bun mașinist, care să știe să o conducă. Așa și cu școlile aceste, regulata lor funcționare, bunul lor mers și folositoarele roade ce vor trebui să dea, vor atîrna toate de la un conducător capabil, învățat și experimentat. În fruntea acestor școli, trebuie ca directori, enciclopediști și tot odată buni administratori, și în aceste condițiuni îi se pot investi cu puteri destul de întinse. Recunoaștem că la noi asemenea oameni sînt rari; ei bine, pentru un timp oare-care s'ar putea recurge la streini căroră să li să ceară cunoștința limbei romîne.

Directorul unei școli normale rurale, să aibă concentrat în mâinele lui tot ce privește școala, partea didactică și cea administrativă. Fiind totdeauna în cunoștință de cauză și competent în materiile de studiu, profesorii nu numai că vor ține samă de observațiunile lui, ci încă se vor deprinde a-l respecta și a-i cere sfaturi. Pentru elevi directorul trebuie să fie ca un tată de familie avînd numai calitățile acestuia, fără defectele pe care cei mai mulți din părinții noștri de familie le au față cu copiii lor.

Se înțelege că directorul singur nu va putea conduce toată administrațiunea școlei, va trebui să i se dea ajutoarele necesare atît în personal cît și în material.

VIII

Pentru a termina cu școlile normale rurale, să ne ocupăm de budgetul unei asemenea școli. Din cele expuse, se vede cum înțelegem noi să fie organizată o școală normală rurală și acum arătînd și sumele necesare ce trebuie să compună budgetul lor, aceasta va fi tot odată o recapitulare a diverselor elemente a le școalei.

Am zis că fie-care școală este să fie condusă de un director, persoană distinsă, prin urmare trebuie bine plătită. Să'i punem 1 000 lei pe lună și locuința cu nutriment, încălzit, luminat etc. Această sumă nu poate părea exagerată.

Ni mai trebuie apoi zece profesori, cărora le-am fixat anterior suma de lei 500 pe lună,

cu locuința fără alte accesorii ;
ceia ce dă pentru toți 5 000 fr.
pe lună.

Directorului îi trebuesc doă a-
jutoare, unul pentru partea ma-
terială, pe care 'l vom numi e-
conom, și altul pentru disciplină
pe care 'l vom numi sub-direc-
tor, saũ censor cum se chiamă
la Paris. Aceste doă persoane,
nu trebuie să fie cii întâii ve-
niți ; prin econom nu înțelegem
ceia ce este astăzi prin interna-
tele statului, un fel de slugă mai
mare, ci un personagiũ cu greu-
tate și cu autoritate. De ase-
mene și sub-directorul, trebuie
să fie un om cu carte. Aceștia
prin urmare trebuie să fie bine
plătiți ; nu exagerăm dându-le
cîte 400 lei pe lună, pentru a-
mândoi avem dar 800 lei pe
lună. Mai trebuie apoi pentru
fie-care clasă câte un păzitor de

ordine, în dormitor, în repetitor, etc. Aceștia iarăși nu pot fi persoane fără oare-care autoritate; cel puțin absolvenți de Liceu sau chiar de o școală normală rurală, și ca să-i găsim trebuie să le alocăm cel puțin câte 200 pe lună. Pentru șase păzitori de ordine, avem dar 1 200 pe lună.

În fine mai trebuie și un personal domestic, de diverse categorii, pe care să-l rădicăm la cifra de 12 cu câte 50 lei pe lună, ceia ce dă pentru toți 600 lei pe lună.

Venim acum la material. Avem a nutri 240 elevi; și tot personalul ce stă în interiorul școlii; dacă punem câte 80 bani pe zi de elev, avem 192 lei pe zi pentru elevi, din care sumă totdeauna se poate economisi câți-va lei și mai puind încă 8

lei pe zi pentru personal, ni vine pentru nutrimentul intregii școale 200 lei pe zi, sau 6 000 lei pe lună, sau 72 000 lei pe an. Elevii trebuie îmbrăcați, însă îmbrăcăminte lor trebuind să fie rustică precum suman, ȋțari, căciuli, cămeși groase, credem că 60 fr. pe an este de ajuns pentru un elev, ceia ce face în total 14 400 lei pentru toți elevii.

Pentru iluminat, încălzit, spălat să pune 5 000 lei pe an. In fine pentru neprevăzute și diverse să adaogă 4 400 lei pe an.

Acum, localul școalelor cu toate cele necesarii pentru gospodărie, cabinete, colecțiuni, locuințele adjacente ale profesoriilor, să punem că are să coaste în cifră rotundă 500 000 lei, care capital se poate amortiza în 40 ani cu anuitatea 31 500 lei, socotit cu interesul de 5 la sută.

În fine, pentru întreținerea localului, a colecțiilor, furniturile de cărți, hârtie, etc... elevilor, să mai punem cifra de lei 18 500 pe an, ceea ce credem că este în deajuns.

Resumăm toate cifrele în tabelă următoare:

PERSONAL

1 Director a 1 000 lei pe lună...	12 000 l, pe an
10 Profesori a 500 „ „ „ unul,	60 000 „ „ „ toți
1 Sub-direc. a 400 „ „ „	4 800 „ „ „
1 Econom a 400 „ „ „	4 800 „ „ „
6 Păzit. de ord. 200 „ „ „ unul,	14 400 „ „ „ toți
12 Servitori a 50 „ „ „ „	7 200 „ „ „ „
	<u>Total 103 200</u>

MATERIAL

Nutrimntul elevilor și a întregului personal	72 000 lei pe an
Imbrăcămintea elevilor	14 400 „ „
Iluminat, încălzit, spalat	5 000 „ „
Diverse și neprevăzute	4 400 „ „
Anuitatea pentru amortisirea capitalului ce a servit la construcțiunea scoalei	31 500 „ „
Cărți, furnituri de clasă, întreținerea edificiului, etc.	18 500 „ „
	<u>Total 145 800 „</u>

Prin urmare costul unei scoale pe an este 249,000 lei și pentru cinci școli avem aproape *un milion două sute cincî-zeci mii lei pe an.*

IX.

Mijloacele de care putem dispune pentru întreținerea școlilor normale rurale, se compun din trei sumi; întâia sumă este aceea ce se cheltuește acum cu aceste școli, a doua sumă va proveni din suprimarea seminariilor cu patru clase și a unor gimnazii și a treia sumă va trebui înscrisă din nou în budgetul statului.

Pentru cele două dintăi sumi, ne servim de budgetul anului curent 1887—88. Statul cheltuește acum în chiriă următoarele sumi :

Pentru școala normală Carol I din București	20 000
„ „ „ din Galați	7500
„ „ „ Bârlad	3600
„ „ „ Trei-Ierahî din Iași este loc. stat.	
Total	31,100

plus chiria ce s'ar prinde pe localul școlii de la Trei-Ierarhî dacă nu ar fi școală în el; această chirie să o evaluăm minimum la 5000 lei. Ast-fel cifra chiriilor se urcă la 36 100 lei.

De sumele ce se cheltuesc cu personalul și materialul fie-cărei din aceste școale avem tabela următoare:

Sc. nor. Carol I, cu 80 elevi,	31 600 pers. și 37 509 mat.
„ „ Trei-Ierarhî „ 80 „	30 960 „ „ 30 110 „
„ „ din Bârlad „ 80 „	37 800 „ „ 69 022 „
„ „ „ Galați „ 60 „	30 600 „ „ 20 882 „

Adunând aceste cifre, împreună și cu totalul chiriilor, avem suma de 324 583 lei, ce costă anualminte pe stat actualele școli normale.

Să trecem la seminariî.

Numai pentru seminariul din Galați se vede înscris în Budget suma de 4700 lei ca chirie, ce-lelalte cinci seminarii își au lo-călul lor propriu, însă trebuie să socotim și pentru fie-care din ele câte o sumă ca chirie, și să pu-nem moderat 3000 lei de fie-care. Avem dar 19 700 chirie anuală pentru seminarii. Apoi:

Seminariul Galați cu 49 elevi costă 25 572 personal și 14 703 material; Seminariul de Roman cu 65 elevi costă 26 692 per-sonal și 15 492 material; Semi-nariul de Argeș cu 43 elevi cos-tă 26 880 personal și 11 805 ma-terial; Seminariul de Râmnic cu 49 elevi costă 24 732 personal și 12 595 material; Seminariul din Buzeu cu 46 elevi costă 24 732 personal și 12 300 material și Seminariul de Huși costă 24 732 personal și 10 846 material.

Adunând aceste sumi și cu suma de 19 700 pentru chiri, rezultă că suprimând aceste seminarii am avea disponibilă suma de 250 781 pentru alimentat școlile normale rurale.

Trecînd la gimnaziu găsim că avem 14 gimnaziu clasice și 10 reale care costă pe stat 780 160 anualminte, plus chiriile localurilor; o cheltueală enormă pentru un rezultat aproape nul. Să le reducem la jumătate și tot vom avea prea destule; din această reducere ar rezulta aproape 400 000 lei disponibili, cari iarăși ar alimenta budgetul de care avem nevoie.

După propunerile făcute rezultă dar că din budgetul statului dispunem de următoarele sumi: 324 583 lei din suprimarea actualelor școli normale, 250 781 lei din suprimarea a

șese seminarii cu câte patru clase și 400 000 lei din suprimarea a 12 gimnazii din toată țara. Total 975 364 lei.

Prin urmare cifra ce ni trebuie să introducem din nou în budgetul Statului ca să avem 1 250 000 lei ce ni trebuiesc pentru școlile normale rurale, este 274 636 lei anualminte, care cifră nu credem că poate să îngreue în mod simțitor acest budget. Inșă pe de altă parte ce rezultate strălucite s'ar căpăta, care ar întrece cu prisosință cheltuiala astă noă! Și lucrul se poate lesne judeca. Actualminte cheltuim 937 364 lei și avem pe an cel mult 130 absolvenți ai școlilor normale și seminarii care nu toți sînt apți la postul de învățător; nu punem la socoteală absolvenții gimnaziilor cari absolut nu pot servi la nimic.

Dacă am cheltui 1 250 000 după cum propunem noi, am avea 200 absolvenți pe fiecare an de la toate școlile noastre normale rurale, toți bine pregătiți și formați în adevarați apostoli ai răspândirii culturii în poporul sătean. Balanța înclină spre propunerea noastră; nu mai este de stat la îndoială.

X.

Am zis mai sus că trei elemente contribuiesc la formarea unei bune școale sătești și anume: un bun învățător, un local ad-hoc cu materialul necesar și aplicarea principiului obligativității instrucțiunii.

Ne-am ocupat până acum de învățător; am arătat modul cum trebuie preparat, în ce fel de școli și în ce direcțiune.

Să ne ocupăm acum de locul de școală sătească cu toate accesoriile lui.

Școli sătești Astăzi, sînt în toată țara 1879 localuri de școli sătești proprietăți ale statului, judeților sau comunilor și 696 localuri pentru care se plătește chirie.¹⁾ Mai nici pentru unul nu există vre un act formal din care să se constate că edificiul aparține exclusiv școlii.

Toate aceste localuri sînt departe de a corespunde necesităților și cerințelor ce trebuie să îndeplinească o bună școală sătească. „Reu clădite, insuficient luminate, reu îngrijite, cu pereți străpunși de umezală, cu lutul de pe jos covățit și țernuit, neîncălzite suficient în timpul

1). A vide statistica Invățămîntului public primar pe anul scolar 1885—86, de D-nii V. Palade și St. Michailescu.

ernei, dispuse cele mai multe cu uşile de-a dreptul în bataea vîntului şi a frigului; nişte asemenea localuri sînt, în genere, de un aspect desgustător şi un adevărat cuib de infecţiune“¹⁾). Nu mai este nimic de adăogit la această descriere.

Rezultă, că totul trebuie făcut din nou. Localurile actuale de şcoli săteşti să ne închipuim că nu sînt de loc, să nu le luăm în cea mai mică consideraţiune căci nu merită şi să facem tot, din nou, de la temelie. Dar ceea ce vom face să fie numai al şcolii, pentru şcoală şi sub nici un motiv pentru alt-ceva. Aceasta să fie recunoscut, consfinţit, scris, înscris şi transcris.

Acum, ce condiţiuni trebuie să îndeplinească un local de scoala

1). Idem pag, 29.

sătească? Satele noastre nefiind tocmai mari, locuințele împrăști-ete pe o mare suprafață de teritoriū, nu putem pretinde ca aceste localuri să fie mari, ca să poată cuprinde mulți scolari. — Avem nevoie să fie multe școli, dar mici ca edificii.

D-nii Inspectori scolari V. Pallade și St. Michailescu în statistica d-lor-sale spun că, populațiunea din circumscripțiunile școlilor rurale, în anul 1885-86 se rîdica la 3 263 793; se admitem, în cifră rotundă că această cifră se urcă la 3 300 000 suflete. Tot domnia-lor mai spun că știința statistică stabilește că din populațiunea rurală, 12 la sută este procentul ordinar al copiilor în etate de a urma școala. Am ave dar 396 000 copii de sătenī în stare de a frecventa școala, și prin urmare numărul

școlilor de clădit trebuie calculat după această cifră.

Să admitem că centrele de populațiune rurală cari pot fi cuprinse în raza unei școli, să dea maximum 100 copii de școală.

Localul de școală trebuie dar să poată conține 100 copii; aceasta este să se aibă în vedere la clădirea lor. Acum, raza unei școli trebuie să se întindă pe o suprafață de teren așa ca să poată veni cu ușurință la școală copii tuturor sătenilor, să se calculeze d. e. după distanța parcursă de un car cu boi, în un interval de timp de jumătate de oară sau chiar de o oară.

În privința clădirei, va trebui să se dreseze anume planuri la facerea cărora se va ține samă de toate cerințele igienice, în privința aerului, luminei, temperaturii etc. Va trebui să fie cel

puțin trei camere spațioase pentru clase, o cameră pentru adăpostul de noapte a copiilor cari stau departe, pe timp de viscole, furtuni, etc.; o mare sală de jocuri recreative cînd timpul nu este favorabil. O ogradă spațioasă și sănătoasă, trebuie să fie alipita de edificiu, care să servească de loc de recreații pentru elevi, sau jocuri.

Tot în local de școală cuprindem și locuința învățătorului sau învățetorilor sătești, căroră trebuie să li se deie această locuință, nu luxoasă, ci așa cum poate fi a unui bun gospodar sătean.

În fine, fiind-că în programa noastră de studii pentru școlile sătești intră și rudimentele agriculturii, mai trebuie ca fie-care școală să posedă vr'o 6 hectare de pămînt cultivabil, pe care să'l cultive învățătorul pe so-

coteala și în profitul seǔ, însă în același timp să inițieze și pe școlari în agricultura aceluǐ pământ.

În rezumat, noi voim o școală rurală pentru o suprafață de pământ aproximativ egală cu cea a unei circonferențe de o rază, mare cât este distanța parcursă de un car cu boi, în maximum o oară. Este bine înțeles că unde asemenea circumferențe descrise nu cuprind locuințe, este inutil a se face școala.

Edificiul să fie bine amenajat parte pentru școală și parte pentru locuința învățătorilor și se aibă și pământ de cultivat în mărime de 6 hectare.

În așezarea școlei să nu se țină samă de actuala împărțire comunală ale satelor.

XI.

Prin material de școală înțelegem mobilierul, biblioteca, cărțile și furniturile de clasă pentru școlari.

Mobilierul școlii cuprinde principalminte băncile de clasă. Acestea vor trebui să fie lucrate conform ultimilor cerinți pedagogice în privința formei, de un lemn tare, masive, bine lucrate, să nu poată fi stricate cu ușurință, căci reparațiunile la țară nu numai că se fac cu greu dar pot fi și imposibile. Același lucru este de zis pentru tabele, catedre, scaune, dulapuri etc.— Păreții sălilor de clasă să fie împodobiți cu portrete de personaje istorice de a țerei, hărți și alte desemnuri instructive.

Fie-care școală să aibă o sală anume întocmită pentru pastra-

rea cărților ce se vor da la început ca zestre școlei, și acele care s'ar trimite de particulari ca donațiuni, fie cărți, fie ziare, fie foii periodice. Aceasta să fie biblioteca școlei, căreia învățătorul va trebui să'i deo o îngrijire specială. Această sală va pute fi pusă în zilele ferite la dispozițiunea copiilor studiosi ca să se indeletnicească cu lectura, precum și sătenilor cari ar vroi să citească ii înșii sau indirect, în ziarile și cărțile bibliotecii.

Un învățător cu zel ar pute merge mai departe; să invite în zile anumite la școală dintre locuitori, să li citească lucruri delectabile și în același timp instructive, de prin cărți sau ziare, punîndu-i pe cît cu putință în curent cu faptele cele mai principale ce se petrec, fie în țară fie în străinătate. Cu chipul a-

cesta învățătorul poate face să fie și iubit de săteni și prin urmare va fi un om cu vază în comună după cum se cuvine să fie un om cult.

Fiind că în sat nu poate să fie stabilită o librărie, tot învățătorul va fi acela care va trebui să înlesnească copiilor cărțile și cele necesare. Pentru aceasta el va trebui să aibă la dispozițiune, și în mod anticipand, un fond de bani dat de județul său comuna respectivă, cu care să-și poată procura toate cele necesare pentru un an de zile și pentru toți scolarii.

Liberi vor fi însă sătenii să-și procure singuri cărțile și cele necesare de școală pentru copiilor, numai cât să li se impună ca aceasta să o facă la timpul convenit, așa ca să nu rămână copiii în întârziere.

Pentru copiii lipsiți cu totul de mijloace, cărțile și furniturile de clasă vor fi plătite de județ sau comună sau de amîndoă aceste după localități și împrejurări. Chiar pentru sătenii cari au cu ce plăti aceste lucruri și nu sînt îndemănați la timp, să li să facă credit ca să le plătească în răstimpuri.

Este bine înțeles că învățătorului îi va fi interzis de a face din aceasta o speculă, sub pedeapsă de destituire în caz de recidivă.

Cît poate costa o școală sătească întemeiată în condițiunile arătate mai sus? D-nii Inspectori școlari, în statistica D-lor sale, spun că ar trebui un capital de „36 000 000 lei necesar: 1) pentru restaurarea și complectarea tuturor localurilor, proprietăți ale școlilor existente, 2) clădirei

„din nou a tuturor localurilor ce
„mai sînt trebuitoare, pînă la
„complectarea numerului de 4500
„scolii rurale, din care 3 000 să
„fie cîte cu două sale de studiu
„și 1500 cîte cu o sală de stu-
„diu, fie-care sală putînd primi
„cîte 60 scolarî, 3) pentru în-
„grădirile și atenanșele tuturor
„acestor localuri, și 4) pentru
„complectarea și facerea din nou
„a mobilierului necesar; socotind
„în termin mediu, costul fie-că-
„rui local maximum 8 000 lei,
„atît pentru acele localuri ce sînt
„numai a se restaura sau com-
„plecta, cît și pentru acele ce
„urmează a se clădi din nou“.
De sigur acest calcul este făcut
după oare-care date sigure și
exact cu îndestulă aproxima-
țiune. Mai videm că se are
în vedere localurile actuale și
pentru unele chiar se admit

numai mici reparațiuni: aceste însă sînt evaluate la aproape 4 000 000 lei, de unde rezultă că pentru cele mai multe se are în vedere construirea din nou.

Cu toate aceste noi credem că 8 000 lei pentru o școală este prea puțin mai cu samă în condițiunile în care voim să le clădim, adecă 3 sale de clasă, o bibliotecă, o sală de adăpost, locuința învățătorului și șase hectare de pămînt.

Să punem maximum două-zeci mii lei de școală cu material cu tot.

De cîte școli sătești avem nevoie? Calculat după numărul copiilor de săteni în stare de a frecventa școala, care am văzut că se urcă la suma de 396 000; ar rezulta că ni trebuie 3 960 școli. Calculînd după cum am spus, după distanța parcursă de un car

cu boi încărcat în timp de o oră, care distanță să admitem că se fie de 4 kilometri, rezultă că ni-ar trebui o școală pe fie-care 50 kilometri pătrați; însă suprafața țerei este 125 504 kilometri pătrați; făcînd împărțirea prin 50, avem ca rezultat 2 110 școli.

Numerii 3 960 și 2 110 sînt prea deosebiți între ii; să luăm un numer mai mare peste media lor, adică 3 000.

Prin urmare avem nevoie de un capital de șese-zeci milioane lei pentru clădirea școlilor rurale. Anuitatea acestui capital este 3 780 000 lei în timp de 40 ani socotit 5⁰/₀ și cu amortizare.

Fiind că comunele nu se pot împrumuta în parte, trebuie ca statul să împrumute această sumă, fie cu rentă fie cu un anume împrumut și apoi să distribuie datoria asupra comunelor

potrivit unei combinațiuni echi-tabile.

Se va zice poate că suma este mare, că nu se găsesc bani, că nu se mai pot pune impozite și cîte altele. Cu buna voință și chib-zuiuță se poate ajunge la rezul-tat. Cum de se găsesc, șese-zeci milioane pentru fortificațiile Bu-cureștilor? Tot așa trebuie să se găsască alte șese-zeci milioane pentru școlile sătești, cari vor constitui niște fortificațiuni pen-tru întreaga țară, cu mult mai formidabile de cît acele a le Bu-cureștilor,

XII.

Să ne ocupăm de *obligativa-
tea* instrucțiunei în special pen-tru școlile sătești:

Impingînd pînă la extrem prin-cipiul libertăței individuale a o-

mului, s'ar pute susține că nimine nu este în drept să silească pe sătean să-și deie copilul la școală, și pe lângă argumentele ce s'ar aduce întru susținerea acestui exces filosofic, s'ar mai pute găsi și alt-fel de argumente precum, următorul care adesea-ori se invoacă; nu i-se poate lua săteanului, copilul, pentru a'l face să urmeze la școală, căci i să ie o mână de ajutor ce-î trebuie la munca lui.

În o țară însă ce vrea să prospereze, și care nu poate prospera de cât prin instrucțiune, datori sînt oamenii culți să rîdice pe toți compatrioții la un nivel de cultură cît se poate mai sus, pentru ca toți să se poată bucura de bine-facerile științei de carte. În tocmai ca un bolnav, căruia trebuie să i se facă o operație dureroasă pentru ca să se

vindice; medicul este dator să facă acea operație cu toate țipele și protestările pacientului.

Prin urmare principiul obligativității instrucțiunii trebuie menținut. Nu cred să existe țară cultă în care acest principiu să nu fie introdus în legea școlară.

Modul însă, cum trebuie practicat acest principiu, este greu de stabilit. Nu putem lua măsurile ce se practică în alte țări, și să le aplicăm în bloc la noi. Nu este asemănare d. e. între Belgia și noi; Măsurile din Belgia de sigur nu s'ar pute aplica la noi; alte locuri, alți locuitori, alte nevoi, prin urmare alte măsuri.

Legea Instrucțiunii din 1864, în vr'o cîte-va articole se ocupă de obligativitatea instrucțiunii, prescriind măsurile pentru aducerea ei la îndeplinire. Așa, Art.

31 zice: „Instrucțiunea elemen-
„tară este obligatorie pentru toți
„copiii de amîndoa sexele, în-
„cepînd de la opt ani pînă la
„doi-spre-zeci ani împliniți ai e-
„tăței.“ Aceasta ca principiu; în
privirea vîrstei poate ar fi de o-
biectat ceva.

Apoi art. 36: „Cînd părintele,
„tutorele sau stăpînul va lăsa pe
„copii a lipsi de la școală fără
„motiv legal, și nu-î va trimite
„trei zile după advertismentul ce
„va primi de la învățător, aces-
„ta sau revizorul ori sub-revi-
„zorul va înștiința îndată pe con-
„siliul local al comunei, care va
„supune pe părinte, tutor sau stă-
„pîn la o amendă de două-zeci
„parale la orașe și zece parale
„la sate pentru fie-care zi de
„lipsă. Amenda se va plăti în
„banii sau în lucru pentru co-
„mună. In caz de recidivă ea va

„fi îndoită“. Iată dar și măsuri, și încă ce măsuri? amenzi bănești! Să admitem că un proprietar de moșie are în serviciul său un copil de 10 sau 11 ani; la această vîrstă un copil poate face multă treabă într'o casă; presupun că copilul nu se duce la școală 10 zile, reținut fiind de stăpînul său pentru trebî casnice. Ce strășnicie de pedeapsă îl așteaptă pe stăpîn pentru această infracțiune la lege? După ce se va constata faptul de învățător, revizor sau sub-revizor, admițînd că aceștia nu's hatîrgii, îi trebuie să supue cazul consiliului comunal; acesta trebuie chiar să fie convocat anume pentru aceasta, să delibereze, și dacă nu'î este frică de proprietar, să'l condamne la enorma sumă de 80 parale.

Vra să zică un întreg aparat administrativ pus în mișcare pen-

tru 80 parale, vr'o 65 bani de acuma. Nu e cam o culme de ridicol !

Sîntem siguri că proprietarul este bucuros să dea cele 80 parale, numai copilul să stea a casă și să lucreze, căci lucrul lui face mai mult de cît 10 parale pe zi. Mai departe, Art. 37: „Nici „un maistru, industriaș, arendaș, „orî stăpîn, nu va primi în ser- „viciul seŭ un copil mai mic de „doi-spre-zeci ani, de cît după „ce i se va arăta certificatul de „învățătnră, sub osîndă de a se „supune de cătră consiliul local „la o amendă de una sută lei și „la îndatorirea de a trimete și „a ține pe copil în școală până „la al patru-spre-zecilea an.“ — Iată măsuri ceva mai serioase ; însă tot consiliul comunal e la mijloc, asupra căruia nu se poate să nu aibă inriurire arendașul

orî stăpînul. Cuvintele *maistru* și *industriaș* sunt puse aici în vedere viitorului care încă e tare departe. Unde avem noi prin sate maistri și industriași? Se cunoaște că legea este tradusă cuvînt din cuvînt de pe o alta streină.

Cu toate aceste, nici aceste măsuri, nu se pomenește să se fi auzit că s'a aplicat vre-o dată unde-va. Legea a rămas literă moartă în privirea aceasta precum și multe alte puncte. Și lucrul se poate explica cu ușurință; autoritatea centrală nu a reglementat nimic în privirea obligativității; autoritățile județene nefiind stimulate, aũ zis bine că este scris în lege și aũ tăcut; și învățătorul bucuros să nu aibă mulți copii la școală nu a mai tulburat apa.

XIII.

Motivul principal pentru care, principiul obligativității instrucțiunii primare rurale, nu a putut, nu numai să fie aplicat, dar nici macar să se fi făcut încercări de aplicațiune, este că nu am avut școli rurale, nu am avut unde să 'l aplicăm. Cum era posibil să silim pe sătean să'și trimeată copilul la școală, în odăi fără uși, fără ferestre, cu pereții spartți, pe timp de ploae sau viscol, cele mai de multe ori la distanțe enorme și pe alocurea în vecinătate cu administrația primăriei sau a arestului comunei?— A aplica obligativitatea în aceste condițiuni, ar fi fost chiar o barbarie !.

La noi, este un fapt care se petrece aproape zilnic; se fac legi, fără să se studieze terenul

de aplicațiune a lor, să se vadă dacă ele se potrivesc sau corespund cu nevoile și cerințele noastre. De ordinar, mai cu samă la începutul renașterii noastre legile le-am luat din alte țeri și când să le punem în practică videm că nu putem să le aplicăm.

Nu-i vorbă, noi sîntem cam mlădioși, de multe ori, ne dăm după legi; ceea ce explică în o însemnată măsură progresul imens ce am făcut în un așa de scurt timp.

Credem însă că a venit timpul ca legile, mai cu samă cele organice, să fie serios studiate și scoase din nevoile noastre, atunci sîntem siguri că le vom pute aplica cu succes. Ca o probă de justeța credinței noastre este și dificultățile ce se întîmpină la luarea în desbatere a Legei instrucțiunei prezentată în timpul

din urmă și multe discuțiuni ce s'aũ produs fie în presă, fie în corpurile didactice. Se vroește o Lege de Instrucțiune romînească, scoasă din experiențele făcute în poporul român, iar nu de aiurea.

Revenind la obligativitatea instrucțiunii, iată ce avem zis. Cînd casa de școală va fi în condițiunile arătate mai sus; cînd învățătorul va fi ast-fel cum îl cerem noi; atunci săteanul va vide că la școală, copilului seũ poate să'i fie mai bine de cît acasă, că învățătorul poate fi un adevărat tată pentru copilul lui, că învățătura poate să nu'l coste de cît foarte puțin; atunci săteanul însuși, fără silă își va da copilul la școală.

S'ar mai pute impune ca comunele să întrețină anume două sau trei cară cîte cu 2 sau 4

boi, pentru transportul copiilor care nu stau aproape de școală. În aceste condițiuni, se poate aplica celor recalitranti, oare care măsuri coercitive.

Principalul agent, în comună, pentru aplicarea obligativității instrucțiunii este învățătorul însuși. Preparat în modul cum am arătat, el nu poate, o dată stabilit în un sat, de cât ca prin o activitate continuă să caute a pune în practică ceea ce în mod continuu i s'a repetat în școala normală, anume: „tu învățătorule, ești menit a lumina poporul, să nu te îngrijești de nimic alt-ceva de cât de aceasta“. Punându-se în contact imediat cu toți locuitorii, în mod colectiv sau individual, din gura lui să nu iasă alt-ceva la auzul sătenilor de cât îndemnuri la, a'și da copii la școală, demonstrându-le

bine-facerile instrucțiunei și bunățile culturei naționale. La vorbă va adăugi și acțiunea, luînd în ajutorul seŭ pe Primarul și Preotul comunei, care dacă sînt oameni de omenie, nu pot de cît să secondeze pe învățător, silind în mod persuasiv pe sătenii să țină samă de învățător și de zisele lui, căci le vrea binele.

Cînd învățătorul, Primarul și Preotul unei comuni, se vor pune cu tot dinadinsul, a face pe locuitori să priceapă că drumul cel mai bun pe care trebuie să umble copiii lor este acel al școlii, este peste putință să nu reușască la aceasta. Și dacă se vor găsi cîți-va perversi în comună, atunci fără milă trebuie mai întaiu puși la *index*, în Biserică, sau în bălciuri, și în caz de recidivă la amenzi bănești, pro-

nunțate de judecătorul de ocol și imediat executabile.

Dintre cele trei persoane puse în capul unei comuni, Preotul și Invățătorul se pot forma cum trebuie, prin școlile în care s'aun pregătit; Primarul însă, ca funcționar mobil, va fi mai greu de găsit să fie cum se cuvine; nu există, și nici pot exista, școli speciale pentru formarea de primari rurali. Dacă însă administrațiunea județeană va fi cu durere de inimă de țară, va trebui să se intereseze de instrucțiunea sătenilor, și va ști să recomande Primarului, numit de ea, cum să se poarte ca să nu împiedice pe Preot și Invățător în împlinirea frumoasei lor misiuni.

XIV.

Programa de studii a unei școli sătești, trebuie ea să fie i-

dentică, sau nu, cu aceea a unei școli primare urbane? Noi zicem că nu poate fi identică, ci mai redusă, și iată pentru ce.

O bună școală urbană trebuie să aibă cel puțin trei institutori, mai cu samă dacă este ceva populată; la o școală sătească, nu putem pune de cît cel mult doi învățători și aceasta din cauze cu totul materiale.

Mai lesne pot frecventa școala, copii din orașe de cît cîi din sate, căci prin orașe îi sînt aproape de școli, pe cînd la sate nu este ast-fel; așa că de la cîi din urmă nu se va pute pre-tinde să vie de cît o dată în zi la școală.

Copiii orășenilor avînd în genere locuinți mai comode, își pot pregăti lecțiunile și acasă la îi, pe cînd cîi de sătenî cu cît vor învăța în clas, cu atîta vor re-

mînea pentru ziua întregă; ducîndu-se acasă de la școală, vor fi puși la treabă de părinții lor dacă nu e încă noapte, sau nu vor avea unde să se pună să cetească dacă va fi înoptat.

În genere, orășeni, nu se mărginesc cu copii lor la cele 4 clase primare cîi trimet și mai departe, la gimnaziu sau la școli reale, sau la școli profesionale, etc., după mijloace și aptitudini, și de aceia trebuie să fie pregătiți în vederea continuării învățătorei lor în aceste stabilimente de instrucțiune.

Marea majoritate însă a copiilor de săteni, vor rămîne tot în satul lor, aș să se facă tot săteni ca și părinții lor, adică muncitori de pămînt, sau muncitori la fabrici pe unde vor fi de aceste. De aceia, pe săteni ne putem mărgini în a-i învăța mai

puțin de o cam dată; să'i punem în stare să citească bine și să înțeleagă ceea ce cetesc să'și poată face singur socotelile lui casnice. Se va zice poate că cu chipul acesta, țaranului i se închide calea de a eși din starea lui, și va rămânea tot-deauna ceea ce este. Da! la prima vedere așa s'ar părea că este; însă, nimine nu poate împedica pe sătean, dacă are mijloace ca, după ce copilul se u a terminat școala de a casă, să'l ducă la oraș să mai învețe un an în o școală urbană, ca să'și completeze cele 4 clase primari, și apoi să'l trimată și la alte școli. Dacă se va întâmpla ca unii copii de săteni să se deosebească la învățătură în mod excepțional și să fie lipsiți cu totul de mijloace, li se vor pute da burse ca să'și continue învățătura la oraș.

Pentru aceste motive, și pentru altele pe care nu le mai înșirăm, credem că trebuie să facem deosebire între programele școlilor sătești de cele urbane.

Cum vedem, aceste motive provin mai mult din greutatea materiale greu de intimpinat în mai toate satele. Când însă aceste greutăți vor lipsi pe ici cole, se înțelege că nu ne opunem ca școala să fie cît de complectă.

Iată care ar fi după noi programa unei școli rurale: *citire și scriere corectă, noțiuni de gramatică limbii române predate în mod practic, operațiuni cu întregi și fracțiuni, noțiuni de istoria patriei cu geografia ei, carte de citire care se cuprindă diverse cunoștințe utile, religia cu rugăciuni, cîntări și cîntice naționale în fine experiențe agronomice pe pămînt, sau mică industrie locală. Toate*

aceste materii să fie distribuite în mod treptat pe trei ani și să nu să treacă cu ușurință un copil de la materiile unui an la ale anului următor; mai mult de șese ani să nu poată însă sta un copil în școală.

O greutate simțitoare se poate întâmpina în formarea orariului, căci trebuie să se țină samă, de diverse circumstanțe. Așa d. e. școala sătească este, în general, mixtă, adică are și băieți și fete, pentru că ar fi o sarcină prea mare pentru comuni să li să pretindă să aibă separat școli de băieți și școli de fete, și să poate ajunge la bun rezultat și cu școli mixte. Ast-fel fiind, se poate pune întrebare, bine este ca fetele să fie împreună cu băieții în aceleași oare de clas, sau nu? Noi credem că unde sînt fete puține, cinci, șese până la zece, ele pot sta în clas

odată cu băeții fiind că învățătorul va pute cu înlesnire să le privigheze de aproape; unde însă sînt fete mai multe, este bine să se dispună ca ele să vină în anume oare, cînd să fie singure. Orî cum fie, a lua precauțiunii mai din timp nu poate fi pernicios.

Altă circumstanță; copii cari staū departe de școală nu este drept să fie siliți a veni la aceiași oară la școală ca și cîi ce sînt mai aproape; de aici necesitatea de a se ține un rînd de clas cu unii din școlari și a't rînd de clas cu ceialalți. Chibzuința acestei împărțiri de clas va atîrna de numărul scolarilor ce sînt mai îndepartați sau mai apropiati de școală.

Fără a mai căuta alte circumstanțe de la care ar atîrna stabilirea orariului de clase, iată

cum credem noi că este bine să fie aranjat, în genere, acest orar. Băieții să se împartă în două serii și fetele să formeze seria a treia; seria întâia de băieți să fie formată din acii ce stau la o distanță cel mult de doi kilometri de la școală, seria a doua de băieții ce stau la distanțe mai mari. Cu seria întâia învățătorul va ține clas de la 8 la 11 sau de la 9 la 12 după anotimpuri, cu seria a doua de la 11 la 2, sau de la 12 la 3 iar după anotimpuri, și cu fetele va ținea clas, iarna de la 3 la 4 și vara de la 3 la 5. În fie-care serie vor pute fi școlarii de trus-trei ani de studiu; de la abilitatea învățătorului va atârna ca să se poată ocupa de toți școlarii în fie-care zi, fie direct, fie prin intermediarul monitorilor de clase. Se înțelege că ar fi de dorit ca

la fie-care școală să fie doi învățători și ar fi mai bine ca al doilea învățător să fie însăși femeea primului învățător. Armonia casnică s'ar resfrînge și asupra școlei. Fiind doi învățători, îi și-ar împărți în mod egal munca zilnică și prin aceasta școlarii ar câștiga.

Este bine înțeles că pentru ca femeea învățătorului să poată fi învățătoare, trebuie să posedă titluri. În lipsă de anume școli normale de fete, absolventele de actualele școli secundare de fete sînt destul de apte pentru cariera de învățătoare.

Incheem aici studiul ce am întreprins. Nu avem pretențiune să fi înbrățișat toate chestiunile de detail cu privire la școlile sătești, multe se ivesc în momentul aplicațiunei și atunci fără greutate se pot rezolvi.

Și terminînd, nu ne putem
împiedeca a mai repeți zicînd:
dacă vroim să trăim, trebuie să
luminăm poporul sătean, dîndu'î
școli.

FINE.

